

Dubbingin í 3. heiminum:

Tveir triðingar av heimsins vápnahandli er við menningarlond

USA hevur hernaðarlaga hjáveru í 40 londum, Sovjetsamveldið í 20

Meiri enn tveir triðingar av heimsins vápnahandli er við menningarlond í 3. heiminum. Verða hernaðarútreiðslurnar í hesum londunum mett við tjóðarúrtøkuna, er dubbingin tann størsta í heiminum (undantikið kjarnorkudubbingina).

Í Indíu fara 27% av landsins útreiðslum til hernaðarlaga endamáli, í Sýria 55% og í Suðurkorea 36%.

Hví dubba menningarlondini seg í so stóran mun, tá ið tey í staðin skuldu tikið sær av teim vánaligu sosialu víðurskiftunum, útbúgvngini og framleiðsluni.

Politiskur ótrygg-leiki

Í nógvum menningarlondum er stóðugur politiskur ótrygg-leiki. Fleiri teirra hava barst seg til sjálvstýri frá hjálandaveldunum. Tað ferir við sær, at herurin er høgt í metum í fólksins eygum — ofta so høgt í metum, at herurin er javnmettur við politiska valdið.

Nógvir leiðarar í 3. heiminum sita bert við vælvild frá hervaldinum, ella tí teir sjálvir eru leiðandi innan herin. Av somu orsök er heldur ikki so lógið, at tað sum oftast er herurin, sum er upprunin til nógv statskvett.

Í fleiri menningarlondum er neyðugt at hava ein

sterkan her at verja sjálv-ræðið sitt móttvegis álopum uttanifr.

Orsøkirnar til tilíkar tjóðskaparligar ósemjur eru fleiri, at tryggja sær rávørur, at tryggja sær samband við úrheimin, ósemjur um landamark og tjóðskaparligir ella átrúnadarlígr minnilutar. Hjá »nýggjum« menningarlondum (t.v.s. við stuttari sjálvstöðu) er grundarlágið fyri friðarligari menning ógvuliga grunt, fleiri av hesum londum hava sum áður nevnt verið noyðd at barst seg til sjálvstýri.

Ofta verða tjóðskaparligar ósemjur nýttar fyri at skøva útyvir socialan og politiskan ótrygg-leika í egnum landi, eitt gott dømi er royndin hjá Argentina at hertaka Falklandsoyggiarnar.

Dubbingin tvey endamál

Fleiri menningarlond dubba seg ikki bert fyri at verja seg móttvegis útlendis ágangi, men ofta er endamálið meiri at tryggja stýrslagið, niðurberja innlendis ófrið, niðurberja politiska andstöðu og minnilutar enn at verja sjálvstöðuna.

Orsøkirnar til innan-hýsis trupulleikarnar eru ofta at finna í hjálandatiðini tá hjálandaveldini

gjördu tað tey kundu at eyðræna og kúga hjálandini, men eisini hvørja leið stjórnin hevur valt at »menna« landið (stýrslagið), búskaparlaga áriníð uttan eftir skal tó eisini havast í huga.

Sosiali ójavnin, stóðan hjá minnilutum og kúganin av arbeiðarunum eru ofta orsök til uppreistrarroyndir, sum stjórnirnar berja niður við harðari hond. Herurin virkar sum tjóðskaparlig lögregla og loynitænasta. Krigsførsan er politisk bæði tá víðvikur ósemjur millum lond og innlendis trupulleikum.

Um valdsharrarnir í einum menningarlandi eru bundnir at hernaðarlíggum stuðli, eru somu valdsharrar ofta skjótir at søkja sær vápnahjálp ella »verju« frá einum stórveldi, harvið gerast menningarlandini ein partur í tí stórpolitiska »spælinum«. Ofta er úrslitið beinleiðis stórvalda upplegging ella luttøka gjøgnum triðaland.

»Viðskiftalondini«

Í tíðarskeiðinum 1945-1975 lögdu USA, Ongland, Portugal, Frankríki og Nederland hernaðarlaga uppi einar 75 ferðir, meðan kommunistisku londini lögdu uppi einar 6 ferðir av íalt umleið 100. Sum stóðan er

nú, hevur Sovjetsamveldið hernaðarlaga hjáveru í í minsta lagi 20 londum við í hvussu so er 150.000 monnum í Asíu, 10.000 í Latinameríku og nøkrum túsundum í Afríku. USA hevur hernaðarlaga hjáveru í umleið 40 londum við 108.000 monnum í Asíu og 15.000 í Suðurameríku.

Henda stórvaldahjáveru ferir við sær uppaftur stórri dubbing í 3. heiminum, at londini eru politisk heft og at stórvaldapolitikkurin merkt í alt ov stóran mun. Fremmand hernaðarlígr hjáveru í einum landi hevur sum fylgju spenta stöðu í londunum uttanum. Sum dømi kann nevast amerikanski stuðulin til fleiri ótrygg einaræði í Latinameríku og sovjetiski stuðulin í Ethiopíu.

Hevur eitt stórveldi fyrst fingið fótin fastan í einum ella øðrum landi, vil tað treyðugt sleppa tí aftur, sum dømi kunnur nevast londini Vietnam og Afghanistan. Sjálvt hernaðarlíggur stuðul í minni mun, kann gerast vandamikil, sum t.d. Kubakreppan á sinni, ið mundi enda við kjarnorkubardaga.

Við tað, at menningarlondini eru so óvön við at loysa sínar trupulleikar á friðarlígan hátt, verður bardagi oftast nýttur sum

fyrsta loysn. Tó kemst ikki undan, at ofta er bardagi einasta gongda leið hjá menningarlondum at sleppa sær av við hjálandaveldi ella valdsharrar. Nevast kunnur bardagarnir í fyrrverandi portugisisku hjálandunum at fáa loysing. Einasti møguleiki hjá sandinistunum at fáa valdsharran Somoza, sum USA stuðlaði, frá, var vápnður uppreistur. Í Zimbabve nýtti móttøðurørsurnar vápnadan uppreistur, men har áttu samráðingar sín stóra lut í, at tað eydnað-

ist at fáa hvíta minnilutastýrið frá.

Eitt gott dømi um dubbing, sum einasta loysn fyri trygd, eru londini við marki til Suðurameríka. Tey londini eru noyðd at dubba seg hernaðarlaga fyri at gera eina litla roynd at klára seg móti hernaðarlaga áganginum frá hvíta minnilutastýrinum í Suðrafrika.

Eftir Flemming Ytzen í **Demokraten Weekend** nr. 8, 6/10-83.

Ums. Martin S.

**BJÓÐA IKKI MÆR!
EG KOYRI**

RADÍD FYRI FERDSLUTRYGD **ff**